

A GAZDASÁGI KÉRDÉS

Írta: Szobonya László

„Gazdasági téren megnyilvánuló gyakorlati elgondolások alapján emelni kisebbségi sorsba jutott népünk életszínvonalát”, így hangzik a sűrített tétele a Kalangya szerkesztőségének, amit körlevelében feltett. Az a sok kérdés, illetőleg tétel, amely ebben a levélben van, oly nagy fontosságú, hogy azok bármelyikének fontosságához kétség nem férhet, de engedtessek meg nekem, hogy mielőtt kultúráról, politikáról, lelki élet fejlesztéséről, jogvédelemről, népgyógyászatról stb., stb.-ről esnék szó, beszéljünk arról az egész világot átfogó problémáról, amit gazdasági kérdés elnevezés alatt lázasan kutatva iparkodnak megoldani világszerte. A megoldás célja természetesen az, hogy gazdasági téren történjék megerősödés, s ez a megerősödés az egyén, a kisember megerősítésén nyugodjon. De hogyan történjék ez? A piacok teremtésének nagy munkájában sziszifuszi erőfeszítéseket végeznek az arra hivatottak. Tegyük fel, ám-bár megengedni nem lehet, hogy ez a piacmegeremtés sikerül, akkor jön az áru, amit el kell adni. Ez az áru a gazda termelvénye. Ennek a termelvénynek, legyen az gabonanemű, élő állat, hízott vagy sovány, fajállat vagy vágójószág, gyümölcs vagy bor, olaj stb., azonban olyannak kell lenni, hogy az, aki árulja, büszke lehessen az árujára, s annak kiváló minősége adja meg azt a reklámot, ami kelendővé teszi, s eladhatóságát az olcsó termelés biztosítsa. Ne fordulhasson elő az, hogy Bácska és Bánát világhírű búzáját a minőség kevertsége miatt kifogásolva, nem veszi át a megrendelő cég, hogy a drága fuvarral szállított gyümölcsöt az átvevő állam határáról visszadobják, mint férges gyümölcsöt, amellyel nem engedik megfertőzni a saját országukat. (Kaliforniai pajsztetű miatt 1934-ben vagonszámra dobták vissza a jugoszláv árut az osztrák határról.) Igen, a fenti előfeltételeket kell megteremteni, hogy ennek az országnak földet túró népe kiszabaduljon abból az évszázados gazdálkodási rendszerből, amit apától örökölt, s ne irtózzon attól, hogy ceruzát és papírt véve előszámításokat tegyen arra vonatkozólag, hogy a földje kihasználásának rendszerét megváltoztatva jövedelmét fokozhassa, s ne azt nézze, mi a földje hoza-

ma egyik évről a másikra, hanem rendezkedjen be úgy, hogy földje hozamát évekre beállított munkával fokozza fel. Ez a berendezkedés pedig a takarmánytermeléssel kapcsolatban az állattenyésztésre való áttérés. Ezen a téren mindmáig csak azt látjuk, hogy csak a sertéshizlalás terén van érdeklődés és munka, mert ehhez nem kell eltérni a régi búza–kukorica rendszeren alapuló gazdálkodástól. Ellenben szájalom fogja el a gazda lelkét, ha megjelenik a vásáron, s ott látja azt a silány, vigasztalan anyagot, mit szarvasmarhában, lóban összehajtanak. Egy-egy ilyen vásáron csodaszámba megy az olyan tehén, amelyekre rá merik fogni, hogy 18–20 liter tejet ad naponta. Az igazi jó lóval pedig be se áll a gazdája a többi árusító sorába.

A másik igen fontos teendő pedig a gazdaságok berendezkedése a gyümölcs-termelésre. Világszerte elismert tény, hogy a legjobb, legzamatosabb gyümölcs a Duna–Tisza környékén terem Közép-Európában. Ezt a tényt azonban a mi gazdáink figyelmen kívül hagyják többféle lehető és lehetetlen indokból. Az egyik nem tud szántani a gyümölcsfától, a másikkak sok árnyékot csinál, a harmadikkak sok baja van vele, a negyediktől ellopják, és így tovább. Azt azonban nem mondja el egyik sem, hogy a fa által elfoglalt kis terület mit hoz, ha a fa az ültetéstől számított öt–tíz év múlva termőre jön, s hogy ez a hozam öt–hat éves átlagban tizenöt–hússzorosa annak, amit búzával-kukoricával művelve jövedelmezni tud. A gyümölcs termelése nem divat, hanem létkérdés. Gondoljunk a bosnyákokra, ahol pár száz fának a jövedelméből élnek népes családok.

De gondoljunk Közép-Európa ipari államaira, mint pl. a hatvanöt milliós Németországra, ahol a munkás lekváros kenyeret reggelizik, s gondoljunk Európa északi vidékeire, ahol a nálunk honos gyümölcs meg nem terem, de igénylik és keresik. Azután van még egy igen fontos tényező, ami a gyümölcs-termelés felé való orientálódás mellett szól. A gabonafélék bármilyen hosszú tengeri utat kibírnak, s a tengerentúli államok termelvényének olcsósága idézte elő a gabonáaraknak mai süllyedését. A gyümölcs, legalábbis ma még, a nyers gyümölcs nem bírja el a hosszú tengeri utat, s így ezen a téren nem kell aggódnunk semmiféle dömping bekövetkeztétől. Sokan arra hivatkoznak, hogy a mi bánágunk vasúti és szállítási viszonyai nem jók ahhoz, hogy a gyümölcsöt értékesíthessük. Ez sem áll, mert olyan helyeken, ahol a szállítási viszonyok rosszak, ott lehet olyan gyümölcsöt termelni, amely évekig eláll, mint például dió, mogyoró, mandula. Ha rágondolunk, hogy mennyi külföldi mogyorót, mandulát vesznek meg háziasszonyaink mostanában 35–40 dinárokért kg-onként, fájó szívvel jut eszünkbe, hogy ha az a pénz magyar kiscgazda kezébe folyna, mennyi újságot olvashatna az, milyen gazdaköri helyiségeket építhetne, s mennyit áldozhatna az olyan magyar célra, amelynek lényege az elesett magyar nincstelen munkához juttatása.

Ez a mi Duna–Tisza menti talajunk Kánaán-föld, de nem sült galamb. Áldott erők rejlenek a földben, a talaj kitűnő, csak tudni kell rajta élni. A nép, még a magyar nép is, egy helytelen irányban kihasználta nép, amelynek munkaereje pusztul és vesz abban az öldöklő küzdelemben, amit a létért folytat a gazda, a

mindennapi kenyérért a zsellér, a munkás. A jó öreg turáni átok fekszik a lelkeken a legtöbb helyütt, s elmondhatom, hogy jártamban-keltemben alig találtam olyan helységet, ahol ne lett volna a magyarság egymás között többféle szakadva. Ennek a szakadozottságnak, széthúzásnak természetes következménye az anyagi romlás elősegítése, mert sok idő és energia, sőt pénz is elfecsérelődik olyan apró-cseprő dolgok miatt, amelyeknek nemléte felvirágzáshoz vezetne sok helyütt. Utalok itt arra a sokszor hiúságból származó széthúzásra, ami a szereplési és elsőségi vágyból fakad. Utalok arra a véleménykülönbségből, nyereszkesedési vágyból vagy irigységből származó széthúzásra, ami tapasztalható akkor, amikor anyagi kérdések okozta differenciák magyart magyar ellen uszítanak. Itt van éppen most a közlegetlők kérdése. Ahelyett, hogy a középbirtokosságok egymás között megegyeznének, s amíg módjukban áll a földeket szétesztanák, inkább huzakodnak, egymás ellen ágálnak, míg az agrárreform bele nem szól a vitába, s pontot tesz a kérdésre. Ez a pont aztán nem tetszetős. De a magyar gazda vallja inkább a közmondást, hogy: „maga kárán tanul a magyar”, mint hogy bármilyen rosszul is jön ki egy vagyonközösség megosztása, annak örülne, hogy magyar kézben marad a föld.

Mert ez a lényeg. Én hiszem, hogy a mi józan magyar népünk, ha tudatára ébredne annak, hogy nem éljük azokat az időket ma, hogy széthúzással, civódással töltsük az időt, hanem arra kell törekednünk, hogy minél több olyan ember legyen a magyarság soraiban, akinek parák helyett százdinárosok duzzadjanak a zsebében, nem züllene el még a most tapasztalható állapotok miatt.

Igen, de ki ébreszti erre a tudatra a népet? Napilapjainkat, sajnos, nincs módjában olvasni; sokszor talán jobb is, ha nem olvassa. Gazdasági szakirodalmunk – ki lehet mondani – nincs. A kultúrirodalom pedig olyan megfizethetetlenül drága malaszt, hogy az elérhetetlen a tömegek számára. De nem is javul meg tőle a gazdasági helyzete. S azok a kevesek, akik kötelességérzetből támogatják a kisebbségi szépirodalmat, nem képeznek olyan erőt, amely létfenntartását biztosítaná bármely tisztán kulturális célú megmozdulásnak.

Az itt élő, magyar nyelven beszélő és magyarul érző tömegekhez kell hozzáférni. Mert vannak ilyenek. Sajnos, nekünk itt, Jugoszláviában nincs nagy múltú, tradíciós, vezető társadalmunk. A valamikor nagy földterületekkel rendelkező gazdaemberek ma már anyagilag elszegényedtek –, a múltban volt jólétükhöz képest – s valamint a bőség idején nem jutott a tömegnevelésre, népművelésre idő és pénz, úgy ma éppenséggel nem jut. S mert nincs szoros lelki kontaktusa a néppel, a nép sem tekinti vezetőjének a maga körében a nagyzadát. Ezen, sajnos, változtatni nem egykönnyen lehet.

Ellenben azt a sok tudnivalót, újítást a gazdálkodás terén, ami hozzáférhetlenné lett a magyar kisgazda számára a háború befejezése óta, hozzáférhetővé kell tenni. Ennek pedig csak az lehetne a módja, ha a gazdatársadalmat időnként, főleg a téli munkaszünetes hónapokban felkeresnék azok, akik tudnak s közölnék a birtokukban levő tudást azokkal, akik nem tudnak. Félretéve minden politikai célkitűzést, félretéve mindent, ami még csak látszatot is adhatna a hatóságnak gyanúra, hogy más folyik, mint a gazdasági ismeretek ter-

jesztése, sokat lehetne segíteni a haladni, tudni vágyókon, s sok tunya, tespedt erőt lehetne munkára serkenteni.

Ezt a serkentést, a tudás kiterjesztését várja és kívánja a falu népe, s mondhatom, igen nagy mulasztást követett el a jugoszláviai magyarság vezetőjévé lett rétege, amikor sok egyéb – nem óhajtok kritikát gyakorolni – hasznos vagy haszontalanná vált akciója helyett nem a fentiekre fektette a fő súlyt. A gazdasági előadás-sorozatok, amelyeknek megtartása által összetömrítve művelni lehetett és lehetne a magyar parasztot, sok minden egyéb életszínvonal-emelést, sőt még a magyar öntudat felébresztése kapcsán politikai erők összehozását is lehetővé tenné. Fel kell már rázni egyszer a Jugoszláviában élő magyart abból a hitből, hogy az apró előnyök után való szaladgálás, az egy tál lencséért való felkínálkozás céltalan, meddő dolog. A magyarnak olyan értékei vannak kulturáltságában, rátermettségében, szorgalmában, munkabírásában, legalitásában, amit a józan, becsületes többségi népek elismernek.

De a szétforgácsolódott erő, a széthúzás láttán, a megbecsülés helyett lenézést vált ki, és maga hívja ki az elkoldusodását, ahol csak mód és alkalom van rá – s ez, valljuk be, keresve s keresetlenül találtatik. S ez pusztuláshoz vezet, amit meg kell gátolni, s a meggátolásnak egy lényeges s egyetlen lehető módja az, hogy gazdaságilag erősítsük a magyart.

Az államtól, a hatalomtól semmi rendkívülit sem szabad várunk. Az el van foglalva a dobvoljái és telepesei anyagi jólétének a felvirágoztatásával. Politikai jogai a magyarságnak tizenöt év alatt vajmi kevés előnyt biztosítottak. Kulturális megmozdulása a kultúrintézmények bezárásához vezetett. Tehát egyetlen út és mód van nyitva, s ez a gazdasági ismeretterjesztés, kultúr munka, mert azt még a legutúlóbb nacionalista is belátja, hogy a gazdasági jóléte a polgárnak, még ha magyar is az – az állam javára szolgál.

Sok egyéb hiányzó eszközünk közül a legjobban hiányzik egy állandó jellegű, magyar nyelvű földművesiskola. Ennek felállítását a kormány engedélyezné, fenntartása pedig a magyar gazdatársadalom kötelessége lenne. Nem jelentene nagy áldozatot, mert bármelyik háromszáz hektár maximummal rendelkező gazdánk átadhatna száz kat. holdat, ahol neki dolgoznának a magyar gazdaifjak. Tanerőül pedig szolgálhatnának az akadémiát végzett, tapasztalatokban gazdag gazdáink, akikből még hála Istennek, akadna egynéhány a Dunabánságban. De vannak állás nélküli intézőink is, akiknek a tudása nagyban szaporíthatná a mezőgazdaság – lehet mondani – nagyszámú tudatlanjának tudását.

Az állandó jellegű mezőgazdasági oktatáson kívül a vándor gazdasági előadások rendszeresítése olyan hiányt pótol, amit csak az tud megérteni, aki a nép között megfordulva hallja azt a sok tanácskérést, amit tréfálkozással, irodalmi értékű felolvasásokkal és műkedvelő előadásokkal pótolni nem lehet.

Minden mesterség, amit az ember folytat, fejlődik, halad, tudományos alapon lendül előre az egész világon, mi azonban el vagyunk zárva sok mindentől. A rádió ott, ahol van, néha nyújt ízelítőt a gazdálkodás modern irányáról, de hány

helyütt van rádió? Hány helyütt jut hozzá a gazda értékes szaklaphoz? Nem lévén része a modern gazdálkodás ismeretében, abban a hitben él, hogy jól dolgozik, s ha a jó Isten kegyelme vele van, s a léte biztosítva van egyévi keresves munka után, akkor boldog, s azt hiszi, jól gazdálkodott. Pedig ez ma már nem elég. Heroikus munkát, áldozatkészséget kell kifejteni, hogy ne kallódjanak el értékek, amelyek a magasabb életszínvonal emelését előidézhetik. Ezt a munkát a tudás gyarapításán kívül a meglévő háziipar továbbfejlesztése (női kézimunka, kosárfonás stb.), s ahol nincs meg, annak terjesztése terén kell elvégezni. A kezdeményezés azok kezében van, akiknek van érzékük ennek felismeréséhez, s van szívük ennek a nagy célnak a szolgálatába tőkét befektetni. Hogy kik ezek, azt talán a Kalangya ankétja megmutatja.